

rdam.
R.
AM."
d f 4.50.
Benigheid.
k gebruik.

1. Religie,
ikanten
SCHELVEY.

Ex. f 9.50
d f 0.00.
ampelb. f 1.25

erlost"
rjs f 0.50.

erland.

0
Kunst.

ECTORAAT

UIT
888.

kerken

889).

N. A. DE
H. DE
UYPER,
N. O. A.
AN SON,
ERTEN,

as voor
en steeds
verscho-

R.

us
ensweken,
Pinkster-
oor Avond-
ver-
cholen, en
leden der
e van hon-
rancio aan-
onden door

ers.
& ZOON.
(580)

erdam is ver-

an '52.
studie

stuur,

BIJUS.

ersiteit.

f 3.90.

Goudsbloem-
heden:
G
ing van den
mus,
te Oudewater,

dam,
m. Kerken.
gende kinde-
udewater uit-

verspreiden,
50 per post-
nden.
er A. BUYS,

ADRIJKRAJ,
ERDAM.

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 28 April 1889. N°. 592.

Dit blad wordt geredigeerd des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud
an dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertentie-
aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Warmoesstraat 106, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen
kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.30. Afzonderlijke
nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
aan het Bureau, Warmoesstraat 106, te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elken regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van leedsgaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Cent per regel.

Over het graf.

ZONDAGSAFDEELING XXII.

III.

En dat het stof wederom
tot aarde keert als het ge-
gewest is; en de geest weder
tot God keert, die hem gege-
ven heeft. Pred. 12:7.

In tegenstelling met velerlei dwaling
is dan, naar luid van onzen Catechismus,
dit de Gereformeerde belijdenis, dat de ziel,
die in gemeenschap met Christus uit dit
leven scheidt, terstond na den dood in een
aanvankelijk toestand van gelukzaligheid
overgaat; en na in dezen toestand tot op
's Heeren wederkomst verbleven te zijn, in
dien doorlichtigen dag herenigd wordt met
haar alsdan te verheerlijken lichaam.

Hierbij hangt nu natuurlijk alles af van
de vraag, als ho-danig we den mensch te
beschouwen hebben, als saamgesteld uit
ziel en lichaam, dan wel als organisch één.
Thans oordeelen de meeste wijsgeeren, en
op hun voetspoor een aanzienlijk aantal
godgeleerden, dat van eene samenstelling
van den mensch uit ziel en lichaam niet
langer sprake kan zijn, en dat ons niets
anders overblijft, dan in den mensch een
organische eenheid aan te nemen. Iets
waaronder dan verstaan wordt, dat óf het
lichaam uit de ziel voortkomt, óf de ziel
uit het lichaam, of wel, dat ziel en lichaam
beide slechts twee onderscheidene uitingen
zijn van het één menscheelike wezen.

Uiteraard gaat dit verschil diep. Zijn we
toch geestelijk van Gods geslacht en licha-
melijk aan de tastbare schepping verwant,
en stelt men, dat nochtans ziel en lichaam
organisch één in ons zijn, dan heft men hier-
mee feitelijk het volstrekte onderscheid
tusschen God en zijn schepping op. Ge-
lijk in ons dan ziel en lichaam in den grond
hetzelfde zijn, valt dan alle onderscheid
tusschen geest en stof weg. Geest en stof
blijken dan slechts twee woorden voor een
zelfde zaak te zijn, twee verschijnningen van
eenzelfde wezenheid. En zoo is het einde,
dat wie begint met in ziel en lichaam
een organische eenheid te zien, eindigen
moet met zijn God te verliezen. Want wel
blijft dan nog de mogelijkheid open, om, op
de wijze der hedendaagsche wijsgeeren, zich
een pantheïstischen god te droomen, die
altos bezig is om uit geest stof of uit
stof geest te worden; maar zulk een pan-
theïstische afgod hoort bij e Buddhisten
thuis en heeft met den God en Vader van
onzen Heere Jesus Christus den naam zelfs
niet gemeen.

Men late zich dus ongemerkt op geen
dwaalspoor leiden. Alles hangt hier saam.
Is, gelijk thans de meeste geleerden zich
de zaak voorstellen, uit het bloote stof al-
lengs het delstofferlijk; hieruit ongemerkt
de plant; dan uit de plant weer het lagere
dier; uit het lagere dier het hoog bewerk-
telijke dier; en uit dit dierlijk wezen, hetzij
dan gewone aap of chimpansee, de wilde
Boesjesman; uit dien wildeman de ne-
ger, en zoo eindelijk uit deze lagere vol-
ken het hoogstaande Europeesche ras
voortgekomen; — dan sluit dit in zich,
dat ziel en lichaam niet in den wortel
onderscheiden zijn; dat de ziel geen af-
zonderlijk bestaan heeft; en hieruit volgt dan

weer, dat er dus ook geen God onderscheiden
van zijn schepping bestaat; maar dat ook
God en zijn schepping slechts twee namen
zijn voor wat in den grond hetzelfde is.
En zoo keert dan langs onmetelijken om-
weg de beschaafde en geleerde man der
negentiende eeuw terug tot diezelfde na-
turaanbidding, waarin de volkeren van
Mesopotamië en Kanaän reeds verzonken
lagen in de dagen van Mozes.

Men ziet hieruit welk een machtige pre-
diking in 's menschen dood ligt, zoolang
het aan den Vader der leugen niet gelukt,
het vast bewustzijn van een leven na den
dood in uw binnenste te vernietigen. Im-
mers voor uw ooggen ziet ge, dat daar het
lichaam van den gestorvene ligt. Ge ziet
dat lichaam veranderen en tot ontbinding
overgaan. Ge ziet het: daar in dat lijk
is de persoon, die stierf, niet meer. Bestaat
nu die persoon toch nog en leeft hij, dan tast
en ziet ge hieraan, hoe lichaam en ziel bij hem
wel terdege gescheiden werden, uiteen ver-
den gelicht, en nu in hun gescheidenheid
voortbestaan. En staat dit eenmaal voor
u vast, dan is hiermee tevens uitgemaakt,
dat ge door een samenstelling van die twee
ontstaan zijt; dat uw zienlijk en onzienlijk
deel elk een eigen wezenheid hebben; dat
derhalve geest en stof niet één en hetzelfde
zijn; en alzoo de Heere uw God niet met
zijn schepping ineenloopt.

Vandaar dat de valsche wijsbegeerte, die
door tal van godgeleerden, helaas, nog
steeds toegejuicht en ingehaald in stede van
verloerd en bestreden wordt, niet kan rus-
ten, eer ze ook de hope der onsterfelijkheid
uit ons bewustzijn heeft uitgeroeid.
Zoolang haar dit nog niet gelukt, blijft de
dood nog steeds scheiding, onderscheid,
tweeheid en alzoo een Schepper en een
schespel prediken. En eerst als een kind
onzer eeuw geloofd, dat zijn geslacht niet
uit het dierlijk komt en het na den dood
uit is, heeft deze valsche wijsbegeerte haar
volkomen triomf gevierd en wierd het
schespel Gods haar prooi.

Bij het bespreken van het mysterie des
Doods: worde daarom dit scheiden, dat tus-
schen ziel en lichaam plaats heeft, altooscherp
in het oog gevat. Onze Confessie spreekt
het zoo klaar uit in Art. 37: „De zielen
zullen in den oordeelsdag weer saamge-
voegd en vereenigd worden met het lichaam,
waarin ze geleefd hebben.“ Dit nu kan
niet óf er moet scheiding aan zijn vooraf-
gegaan.

En deswege belijdt dan ook onze Cate-
chismus in de Zondagsafdeeling die ons
thans bezig houdt, „dat mijn vleesch, een-
maal opgewekt zijnde, wederom met mij
vereenigd zal worden.“

Wat sommigen thans prediken, dat bij
het sterven onzer lieven niet enkel hun
ziel van ons gaat, maar dat ze in hun
ziel zekere lichaamsdeelen meenemen, waar-
uit zich dan in later eeuwen een nieuw en
heerlijk lichaam zou ontwikkelen, moge
nog zoo schoon en poëtisch gedacht zijn,
maar is lijnrecht in strijd met onze Belij-
denis, die geheel gegrond is op de Schrift.
In de Schrift toch wordt telkens en dui-
delijk gesproken van „een ure, waarin allen
die in de graven zijn, de stem van den
Zoon des menschen zullen hooren en zullen
uitgaan.“

Ook deze voorstelling van een lichaams-
kiem, die, in de ziel berustend, met onze
ziel bij het sterven hemelwaarts zou klim-

men, moet uit dien hoofde verworpen. En
dat te meer, dár ze feitelijk niets anders
is dan een poging om tot de eenheid van
ziel en lichaam te handhaven; de
scheiding bij het sterven te loochenen; en
alzo het eigenlijk karakter van den Dood
teniet te doen.

Wij blijven daarom onverbiddelijk vast-
houden aan de aloude belijdenis der kerk
van Christus, gelijk ze door zijn heilige
apostelen is uitgesproken, en sinds alle
eeuwen door beleden wierd, t. w. 1°, dat
lichaam en ziel twee onderscheiden wezen-
heden zijn, die God Almachtig elk afzon-
derlijk schiep en toen door goddelijke
mogendheid saamvoegde; 2°, dat juist in
deze saamvoeging het eigenaardig karakter
van ons volle menscheelike leven ligt; 3°, dat
het sterven bestaat in een uiteenscheuren
van ziel en lichaam als noodzakelijke door-
werking van de gevolgen der zonde; 4°, dat
na deze scheiding lichaam en ziel weer
een afzonderlijk bestaan erlangen; en 5°, dat
in den dag des oordeels deze beide weer
hereenigd zullen worden, hetzij om te ver-
zinken in een staat van eeuwige afgrijzing,
hetzij om opgenomen te worden in een
staat van eeuwige heerlijkheid.

Wat nu onze ziel in dit afzonderlijk be-
staan aangaat, is ons niet dan in zeer zwa-
vende trekken geopenbaard, welk haar lot
zal zijn. Over het algemeen mint de Schrift
de grataandoeligheden niet, en ze wil dat
ook bij het graf, niet de bevrediging van
veel weetgierigheid, maar de lot des Heeren
op den voorgrond zal staan. Slechts een
enkel maal wordt er een tip van den sluier
voor ons opgelicht, en dan spreidt een
heeldspreukig woord meest een wonder hel-
der licht. Zoo is het met het aanrijpend
kruiswoord tot den bekeerden moordenaar:
„Heden zult gij met mij in het Paradijs
zijn!“ Zoo met Jezus' schildering van wat
den rijken man en den armen Lazarus over-
kwam, waarin vader Abraham tot den rijk-
ken man, onmiddellijk na zijn dood zegt:
„Nu wordt Lazarus vertroost, en gij lijdt
smart.“ Hetzelfde geldt van Jezus' uit-
spraak tegen de Sadduceëen, met beroep
op het woord uit het braambosch: „Ik ben
de God van Abraham, Izak en Jacob“,
waartoe de Heere de slotsom trekt: „God
is geen God der dooden, maar der levenden.“

Gelijk licht spreidt Paulus' verklaring aan
de kerk van Filippi: „Ik heb begeerte om
ontbonden te worden en met Christus te
zijn“, en aan die van Corinthhe: „Ik heb
meer behagen, om uit het lichaam uit te
wonen, en bij den Heere in te wonen.“
En de eenige Schriftplaats, die met
zekere voorzichtigheid te bezigen is, is juist
de meest aangehaalde uit Openb. 14:13,
waar het heet: „En ik hoorde een stem
uit den hemel, die tot mij zeide: Schrijf:
Zalig zijn de dooden, die in den Heere
sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest,
opdat ze rusten mogen van hunnen arbeid,
en hunne werken volgen met hen.“ Hier
toch hangt alles aan de beteekenis der
woorden „van nu aan“, die dan gemeenlijk
worden opgevat, als lag hierin: „Nu, na
Christus' opstanding en hemelvaart, nu zijn
de dooden zalig terstond na hun sterven.“

Hier tegen bestaat echter reeds de ernstige
bedenking, dat de geloovigen onder het
Oude Verbond dan volgens de Roomsche
voorstelling eeuwenlang in een tusschen-
staat zouden zijn opgehouden. Maar wat
alles altoet, de woorden „van nu aan“ ko-

men voor in het gezicht over Babylons
val, na den engelenzang van het laatste ge-
richt. Dientengevolge ligt het voor de hand,
dat „van nu aan“ op dat tijdstip terugslaat
en volstrekt niet op Jezus' opstanding en
hemelvaart. Het komt voor als een inge-
schakeld tusschenbedrijf in het hemelsche
drama dat aan Johannes op Patmos wordt
te aanschouwen gegeven. En voor zoover
men uit zulk een tijdsbepaling iets op wil
maken, dient er dus nauwkeurig op gelet, in
welk verband zulk een tijdsbepaling voor-
komt. Wil men derhalve ook uit dezen
jubeltoon in Openb. 14:13 iets om-
trent den toestand na den dood afleiden,
zoo bestaat hier, naar de analogie des ge-
loofs, ongetwijfeld geen bezwaar tegen; mits
men dan den kleintoon maar niet late vallen op
dat „van nu aan“, en aan zijn hoorders den
indruk geeft, alsof met dit „van nu aan“ de
zaak juist beslist ware; want „van nu aan“,
in een apocalyptisch vergezicht gebezigd, is
geen tijdsbepaling voor ons.

Maar afgezien hiervan zijn reeds deze
enkele uitspraken der Heilige Schrift waarop
we wezen, van hooge, rijke beteekenis;
vooral wat Jezus tot den moordenaar aan
het kruis zei. Hier toch is drielei: een
tijdsbepaling, een plaatsbepaling en verbin-
ding met Jezus' persoon.

Er is een tijdsbepaling: Heden; waarmee
aangeduid is elke voorstelling, alsof de
zielen der afgestorvenen nog zekeren tijd in
het aetherium, om hun lijk, of op het graf
zouden rondwaren, om eerst door langzame
scheiding en ontwijping in te gaan in zalig-
heid. Met dit één zeggen: „Heden zult gij
met mij in het Paradijs zijn“ valt al dit
zoo geknevel over half- en halftoestanden,
die bij een lijk en op het graf de verbeeld-
ing zoo prikkelend, onherroepelijk weeg, Zoo
als de dood is ingetreden, richt Jezus onzen
blik van het lijk en van het graf af naar
boven. Nog den sterftog zelf is de ziel van
wie in Jezus sterft, niet meer op aarde,
maar in het Paradijs.

Er is ten tweede een plaatsbepaling: in
het Paradijs. Blijkbaar een met opzet ge-
kozen beeldspreukige uitdrukking. Aan het
Paradijs hing de heugenis van een zaligen
gelukstaat. In het Paradijs was eens de
mensch van zonde vrij en vrij van ellende
geweest. En toen Jezus nu, zelf aan het
kruis geklonken, daar dien moordenaar zich
aan zijn eigen kruis zag wringen, als toon-
beeld van wat zonde en ellende over den
mensch gebracht had, toen riep Jezus dien
ellendige van dit zijn kruis naar het Para-
dijs terug. Nog heden, nog dien eigen dag,
zou het voor dezen boetvaardige met zonde
en ellende uit hebben, en zou het weer
zijn als eens in het Paradijs, eer Satan er
insloop. Licht nu deze geheele wereld in
het boze, dan is hiermee uitgesproken dat
deze moordenaar dit Paradijs alleen hui-
ten deze wereld kon vinden, en door een
wondere macht uit deze wereld, waar-
aan allerwegen zonde en ellende kleefte, over
zou geplaatst worden in een oord, waar
noch het één noch het andere kwaad meer
kon kwelen.

En ten derde ligt er een verklaring in
van een verbinding met Jezus, die we ook
bij den heiligen apostel terugvinden: „Ik heb
begeerte om ontbonden te worden en met
den Heere te zijn.“ Ook hierin ligt een heer-
lijke openbaring. Dit zeggen toch sluit uit
de meening, alsof de ziel, na haar scheiding
van het lichaam, ja, wel zou voortbestaan,
maar in onbewust toestand, zonder van

zichzelf of anderen af te weten. Immers,
ware dit zoo, dan zou deze uitverkorene
niet in het Paradijs met Jezus hebben
kunnen zijn. Met Jezus in het Paradijs
zijn" onderstelt toch, dat de ziel van dezen
man, ook in haar afgescheiden staat, be-
wustheid hebbe van de plaats waar ze ver-
keert (in het Paradijs), en weet dat ze bij
Jezus is.

Intusschen worde steeds wel vastgehouden,
dat zulk een afgestorvene voorhands geen
lichaam heeft, en zich alleen uiten kan door
zijn ziel. Dit is dan ook de reden waarom
men het gesprokene in de gelijkenis van
Lazarus en den rijken man nooit te ver mag
trekken; want al wat in deze gelijkenis
lichamelijken voorkomt van het opheffen der
oogen, en het zien van Abraham, en de
branding der tong, en den vinger om in het
water te doopen, kan niet dan louter figuur-
lijk bedoeld zijn, bij pas gestorven perso-
nen, wier lijk in het graf rustte. Vandaar
dan ook dat de verheerlijking van deze ge-
storven personen nog pas een aanvankelij-
ke kan zijn en de vergelding pas in den
dag des oordeels komt. De ziel toch geeft
ons wel geestelijke gemeenschap en dus ook
geestelijke genieting, maar geen uitwendige
gemeenschap, geen genieting buiten onzen
persoon. Die uitwendige gemeenschap met
de schepping Gods en die genieting
van uitwendige heerlijkheid toefst dus tot
aan de opstanding der dooden. Dan ont-
vangt Gods kind zijn lichaam terug; ont-
vangt het terug in staat van verheerlijking;
en dan zal hem, uit genade, het loon wor-
den toegevoegd, voor wat hij op aarde
leed en deed om Jezus' wil. Maar hiervan
is de geestelijke gemeenschap en de gees-
telijke genieting volstrekt niet afhankelijk,
ook al is ons de wijze onbekend, waarop
die kan plaats hebben. Want wel biedt
de slaap ons het voorbeeld van een toestand,
waarin we van de buitenwereld zijn
afgesloten en toch inwendig voortbestaan
en voortleven en soms verrijkt worden met
innerlijke genade en innerlijke kennis; maar
hoe dit toegaat weten we niet; eenvoudig
omdat bij het wakker worden voor dat
alles een gordijn schuift en we weer terug zijn
in dit zichtbare leven. Maar de zaak als
zaak staat niettemin vast. Toen op Jezus'
sterftog zijn lichaam in het graf was ge-
legd en van het lichaam van den moor-
denaar de beenen waren gebroken en
ook dat was weggeborgen, en dus zoowel
Jezus als de moordenaar van hun lichaam
berooft waren, heeft nog dienselfden dag de
ziel van dien moordenaar in het Paradijs
gemeenschap met Jezus en genieting van
zijn Heide gehad.

En hiermede zullen we ons vergenoegen
laten, zonder curieuselijk te willen onderzoeken,
op wat wijs dit bestaan kan. Ofschoon het
voor een zondaar, die alles verbeurd heeft,
niet reeds een onuitprekelijke genade, zoo
hij weten mag: Indien ik met Jezus in mijn
sterven ben, zal ik terstond na mijn ster-
ven, in afgescheidenheid van mijn lichaam,
vrij van zonde en ellende, in geestelijke
gemeenschap met Jezus zijn, met hem le-
ven en zalig zijn in de genieting zijner liefde.
Hierin toch ligt opgesloten, dat er bij een
kind van God in zijn sterven een waar-
lijk wonder geschiedt. Dit wonder name-
lijk, dat de gemeenschap aan de zonde,
waarin hij dusver geleefd heeft, opeens
in den dood zelf voor hem wordt afgesloten,
en dat de dusver belemmerde en telkens
gestoorde werking van zijn ingeplant ge-

De jeugd van Calvijn.

The child is father of the man.
WORDSWORTH.

Van de Hervorming wordt niet gesproken, of terstond
treedt het beeld van den grooten man van Wittenberg
in al zijn aantrekkelijkheid ons voor den geest. Reeds in
onze vroegste jaren was de geschiedenis van Luther voor
ons de geschiedenis bij uitstek. Was dan ook
sulk een dichterlijke verschijning, die zingende knaap, die
te Erfurt de aandacht trok der edele Frau Gotta, en wal-
klom onze belangstelling voor den vluggen student, die
al zoo vroeg magister werd; en wat voelden we niet
den monnik, die in zijn eenzame cel worstelde met God,
en welk een verbod vervulde ons ten slotte voor den
strijdenden en triomferenden held van Worms en Wit-
tenberg: het werk der Hervorming was het werk, in de
kracht Gods door hem tot stand gebracht! Aan de her-
denking van het groote feit der Hervorming is en blijft
dan ook onafscheidelijk de naam van Luther verbonden.
Onze Hervormingsdag is de dag, waarop hij de bekende
95 stellingen te Wittenberg aanplakte.

Aan deze waardeering nu meenen wij in geen geval
ook maar iets tekort te doen, als wij wijzen op eene
schaduwzijde, die zij heeft. Waar er sprake is van de
Hervorming in het algemeen, wordt bijna uitsluitend de
aandacht opgetocht voor dit grootst verschijnsel, zooals
het zich in Duitschland allereerst openbaarde. Bij die
feiten is men stil blijven staan, en aan de voorstelling
van het werk, die toch niet minder geweest is dan

de voltooiing, de hoogste ontwikkeling ervan, heeft
men niet die aandacht geschonken, die zij verdiende.
En komt men nu in onze dagen weer met de juiste
erkenning en waardeering der waarheid, dat eerst onder
inwerking van den machtigen geest van Calvijn de her-
vorming het godsdienstig-staatskundig beginsel is geworden,
dat aan geheel het politiek gelaat van westelijk Europa
in de 16e eeuw een ander aanzien gaf, toch bepaalt zich
vooral in de Calvinistische kringen ten onzent het onder-
zoek, meest tot het werk van den Geneesheer Hervor-
mer, terwijl omtrent het karakter, den persoon van dien
grooten man nog altijd verschillende onjuiste opvattingen
worden gehuldigd. Calvijn was een groote, schitterende
geest, van een vast en kloek karakter, maar overigens,
zoo meent men, een persoonlijkheid, die toch niet in hoogte
mate onze sympathie kan opwekken.

Het wordt tijd, dat men dergelijke uitspraken leert ken-
nen, voor wat ze zijn: onware algemeenheden.
En daartoe is niet anders noodig dan het leven van
dien merkwaardigen Hervormer meer in bijzonderheden
te leeren kennen, zooals dat voor de kennis van groote
mannen uit vroeger eeuwen eisch is: hunne persoonlijkheid
gevat in het kader van hun tijd, gezien in het licht van
den geest hunner eeuw.

Wij komen tot dit goede doel langzamerhand iets nader.
Enkele populaire werkes over het leven van Calvijn zagen
den laatsten tijd ook reeds ten onzent het licht. Onlangs
echter is bij Fischbacher te Parijs een werk verschenen,
dat bijzonder de aandacht verdient. Wij bedoelen: La
jeunesse de Calvin par Abel Lefranc. Over de jeugd van
Calvijn handelt dus dat boek, en de tegenstelling, die wij
maaken tusschen de bekendheid van Luther's leven
en dat van Calvijn, geldt vooral hier, geldt vooral voor
de jeugd van deze beide mannen. En omdat elke poging

die in deze verhouding meer gelijkheid en evenwicht
brengt, van beteekenis is, daarom noemen wij dat
boek zoo belangrijk. Men zegge toch niet, dat de
kennis van de jeugd van minder beteekenis is; de
Bijbel zelf geeft ons dat in tal van levensbeschrijvingen
in het Oude Testament geheel anders te zien en
anders te erkennen. De dichter Wordsworth heeft ge-
zegd: Het kind is vader van den man, en dit is eene
waarheid, die ook hare toepassing vindt op mannen als
Calvijn, van wie wij erkennen, dat ze doot hooger Geest
beziel werden tot het werk, dat zij tot stand brachten.
Dit laatste immers neemt niet weg, dat God hun van der
jeugd aan heeft toegerust met krachten, die voor de
vervulling van hunne roeping in hen vereischt zouden wor-
den, en dat God hen geleid heeft in een weg, waarin
bepaaldelijk die krachten tot volle ontwikkeling en ont-
plooiing moesten komen. En naarmate wij in die krach-
ten en in dien weg, meer het werk en de leiding van
God zien, bieden zij ons een te belangrijker voorwerp
van onderzoek.

Dat de schrijver van genoemd boek zich er niet toe
bepaald heeft, slechts met de deelen, al wat hij los of
vast omtrent de jeugd van Calvijn bijeenzamelde, maar dat
hij wel degelijk zich op het bovenomschreven standpunt
heeft geplaatst, zegt hij ons in zijne inleiding in weinige
regelen, die echter aan duidelijkheid niets te wenschen
overlaten. Na aanhaling van het woord van Reman: „La
periode la plus importante de la vie des grands hommes
c'est leur jeunesse; puisque à ce moment, tout leur
avenir se dessine comme derrière un voile“, laat hij zelf
volgen, met het schrijven van zijne bladzijden geen ander
doel te hebben, dan aan te toonen, dat het leven van
Calvijn meer dan enig ander een bewijs is voor de juistheid
van die opvatting.

Niet onbelangrijk dunkt het ons dan ook, enkele bijzon-
derheden aan dit boek te ontleenen, waartoe blijkt, hoe
ernstig deze schrijver het met zijne taak meent.

Noyon, Calvijn's geboorteplaats, ligt in Picardië. Dit
feit geeft Lefranc aanleiding tot de volgende merkwaaardige
regelen:

„Uitgezonderd Bretagne is er waarschijnlijk geen land,
welks merkwaaardige mannen zooveel trekken met elkaar
gemeen hebben als Picardië; dit geldt zelfs van alle merk-
waardige mannen, die Picardië in de meest verschillende
tijvakken heeft voortgebracht. Het is een Picardisch
klimaat, waaraan bezielde woorden Europa opwekken tot
een kruistocht, terwijl tezelfdertijd de voornaamste steden
van het „klein en loovend“ Picardië een heiligen strijd aan-
bonden tot handhaving van hun burgerlijke vrijheden tegen
de aanmatiging van kerkelijke gezag, en het zijn Picardiërs,
van wie de middeleeuwsche volksbeweging uitging, die
bekend is geworden onder den naam van Jacquerie; de
geduchte Grand Ferret was eenzeker de tegenstander
van den adel als van de Engelsen. Krachtig openbaart
zich de eigenaardige geest van dit volk; deze sanguini-
sche temperamenen zijn onverbiddeleke werkers van het
onrecht; het enthousiasme is even sterk bij hen als
de verontwaardiging; onverschrokken invoerders van
nieuwigheden, blaakten zij van hartstocht voor recht en
waarheid. Naar het oordeel van Lefranc staan Peter
van Amiens, Roscelin en Beaumanoir als persoonlijkheid
dichter bij Calvijn en een Ramus, dan men wel vermoeden
zou. In deze twee laatste mannen ziet hij de verper-
sonlijking van het Picardisch karakter. Onder alle strij-
ders uit dat land munten zij nog uit in beveling en
kracht van overtuiging.“

(Niet volgt.)
J. KAMP.